

Kui kaua kestab öö?

Tiina Leemets

Jälle on Eestimaal pilkaste venivate ööde aeg. Kuid kas olete tähele pannud, et aasta jooksul on meil mõni palju pikem „öö“?

Äsja lõppes taas edukas Pimedate Ööde filmifestival. Veidi keelelist segadust on sellegagi: teame, et nimesid ei tõlgita, ent inglise keeles on Black Nights Film Festival, vene keeles кинофестиваль «Тёмные ночи», soome keeles Pimeiden öiden elokuvafestivaali (jälgige ka eri keelte erinevaid algustähereegleid ürituste kirjutamisel). Siiski saab siin eristada liigisõna (filmifestival) ja nime, mis nimele omaselt ürituse sisu kohta üksi midagi ei ütle. Sama hästi sobiks hilis-sügisesse kuulus Pimedate Ööde teatrifestival või korvpalliturniir.

Enamasti ei ole üritustel nime ega peagi olema. Piisab nimetusest, mis ütleb kohe, millega on tegemist: jüriöö jooks, pardiralli, jõululaat, olümpiamängud, noorte laulu- ja tantsupidu. Sageli näitab nimetuse põhisõna aega ja täiendsõna sisu: lahtiste uste päev, spordipäev, lastehommik, luulehommik, klassiõhtu, tuluõhtu, vanalinna päevad, moenädal, merekultuuriaasta.

Mis on öö? Seletussõnaraamatu järgi õhtu ja hommiku vaheline pimedam osa ööpäevast, harilikult magamise aeg, ka päikeseloojaku ja -tõusu vaheline ajavahemik.

Eestis aset leidvate ürituste hulgas on mängude öö, kui videomänge mängitakse hilisõhtust varahommikuni. On muinastulede öö, kui lõkkeõhtu võib öösse kanduda. On ostuööd: e-poodides võib soodusmüük kesta öö läbi, kaubanduskeskustes pigem hilisõhtuni ja vahel juba hommikust peale. Maikuu muuseumiööl ootavad muuseumid rahvast ilusal valgel õhtul pärast tavalise tööpäeva lõppu. Tänavuse mardilaada kavas oli käsitöö-öö kell 18–21. Mis salata, keelenõuandjadki tulid pärast omavahelisi vaidlusi üldisele sõnamoele vastu ning tutvustasid oma tööd 15. novembri õhtul kell 19–22 peetud keelenõuööl.

Miks saabub ja lõpeb öö nii vara? Mitu mainitud üritust oleme üle võtnud laia maailmast ning nende ingliskeelse nimetuse – näiteks *shopping night*, *(Long) Night of Museums* – veidi hooletult tõlkinud. Sõna *night* esimene sõnaraamatuvaste on öö, ent sageli tähendab ta hoopis öhtut.

Veel keerukamaks läheb. 2005. aasta septembri viimasel reedel peeti Euroopas esimene teaduse tutvustamise päev ingliskeelse nimetusega *European Researchers' Night*. Eestis ristiti see aasta hiljem kaasa lüües teadlaste ööks, nüüd on toredaid ettevõtmisi nädalase festivali jagu. Nädala kestab ka disainiöö või Disainiöö festival. Kas öö-sõna on saanud uue, suvalisel kellaajal toimuva ükskõik kui pika ürituse tähenduse? Kas teadlaste öö festival on samasugune nimetus nagu jüriöö jooks (teadlaste öö paiku toimuv sellega seotud festival) või on siin-seal pandud pisut eksitavaid nimesid? Keelekorraldaja jääb mõttesse ja tahab loota, et vähemalt kooliõpilasi viimaste näidete algustähega ei kiusata.

Postimees 17. XII 2016